

Andra söndagen i Advent

TEXT: MARK 1:14-15

»Vid den tiden, när Johannes Döparen hade blivit kastad i fängelse, kom Jesus till Galiléen och predikade Guds evangelium och sade: 'Tiden är fullbordad, Guds rike är här, tänk om, tro på evangeliet!'« Det är dagens text i ordagrann översättning.

Ett förbehåll måste man göra, riktigt översatt, till svenska, blev texten inte. Ordet »evangelium« är kvar, oöversatt, det är ett grekiskt ord. Eftersom vi i svenskan bara använder ordet »evangelium« i kyrkan, aldrig i vardagsspråket, är det särskilt olyckligt att lämna just det ordet utan översättning. Det är nämligen från början ett vardagsord, en term med världslig klang.

Vår predikan idag ska bestå av tre delar, som vanligt i kyrkan, men delarna blir ovanliga. Först kommer en föreläsning om historiska förhållanden och om det grekiska språket i texten. Sedan kommer ett parti som handlar om oss själva och om vår mänskliga tillvaro. Till slut kommer ett kort stycke som handlar om gudstjänst och om meningen med gudstjänst.

Nu föreläsningen. Det fanns i gammal tid en yrkesgrupp som hade ett särskilt yrkesspråk. Tidningar och radio, telefon och telegraf fanns inte, men man hade kurirer som sprang med ett meddelande, härolder som ropade ut en nyhet för befolkningen. En sådan härold heter kærxy och det han gör – ropa ut, proklamera – heter kærxysein. Det är detta senare ord som står i vår text och som är översatt med »predikade«. »Jesus predikade Guds evangelium« = Jesus ropade ut ett häroldsbudskap. Alltså: nu har det hänt något! Innehållet i händelsen står i första satsen: »Tiden är fullbordad, Guds rike har kommit«, dvs. »Dagen D är inne«, Guds rike »är nära« (så står det i vår svenska bibel), Guds rike har »landat«, kan man säga: »Invasionen har börjat«. Därmed är vi framme vid termen »evangelium«.

Om vi tänker oss en ofri, ockuperad befolkning, vars hårda härskare inte kan besegras av den förslavade befolkningen själv, en befolkning

Predikan hölls den 5 december 1976 i Djursholms kapell. Gustaf Wingren och Greta Hofsten är gifta sedan den 7 juni detta år. Greta Hofsten var uppväxt i Djursholm (1927–1942) och man kan ana att det var hon som fick Gustaf Wingren att predika så regelbundet i Djursholms kapell (nio predikomanuskript från åren 1973–1981 finns bevarade).

som måste vänta på att någon annan skall slå ner deras tyranner, då är situationen följande. Kommer det en kurir och säger: »Era grymma herrar är besegrade«, då innehåller kuirrens ord frihet för de människor han talar till. Deras vardagsexistens är förändrad genom det ord som de hör. Ett sådant kuirmeddelande är »evangelium«, ordagrant: »Gott budskap«. I Gamla testamentet har vi flera sådana budskap. När perserna slog babylonierna, så tog den babyloniska fångenskapen slut för de fångna judarna. »Hur ljuvliga är icke glädjebudbärarens fotsteg, när han kommer över bergen för att förkunna fred och frambära sitt budskap« (Jes. 52:7) Det som då förkunnas är en världslig händelse, en stormakt har slagit en annan stormakt – men eftersom budskapet frambärs till fångar (fångar hos den slagne tyrannen), så blir budskapet gott budskap, »evangelium«: »Hur ljuvliga är icke fotstegen från kuirren när han kommer springande med evangelium!« Termen »Guds rike«, som ju också står i vår text idag, betecknar just ett sådant makttillträde, som medför frihet för fångar.

Därmed är alla orden i texten förklarade: Jesus ropar ut, att dagen D är inne, att Gud har börjat sitt välde, tro på detta! tänk om! res er upp! lita på budskapet! var fria och gläd er!

Efter detta går vi till två texter om Jesu verksamhet för att bättre få blick på vad saken gäller. Först utdrivande av onda andar. »Om det är med Guds finger som jag driver ut de onda andarna, då har Guds rike kommit till eder« (Luk. 11:20), då har makttillträdet skett, då faller tyrannens välde – alltså: då blir sjuka människor friska. Hela Jesu verksamhet som läkare hör hemma här. Det som Jesus skänker är inte normer och regler i första hand, utan det är frihet och hälsa. I detta kommer Guds rike och går segrande fram, mot dödens välde. Därefter den lame i Markus 2:5. Där ligger alltså en sjuk och rikets ankomst borde yttra sig i att den sjuke blir frisk – men nu säger Jesus först något helt annat: »Dina synder förlåtas dig«. I den texten är makten att förlåta synder större än makten att bota kroppar. »För att ni ska veta att Människosonen har makt att förlåta synder – tag din säng och gå!« Den lame tar sängen och går. Slutsats: Jesus har makt att förlåta synder.

Det välde, som Jesus bryter ner, kan sammanfattas i två ord: skuld och ohälsa eller, på det traditionella dogmatiska språket, synd och död.

Det var föreläsningen om språket i texten, en historisk föreläsning. Nu: andra delen, om oss själva och vår tillvaro. Där är två punkter viktiga.

Vi är i vissa avseenden mycket fria. Vi kan göra nästan vad som helst, snabbt flyga runt hela jordklotet, bygga rymdstationer långt ute i rym-

den, stiga djupt ner i haven och ner i jordens innandömen. I vårt privata liv kan vi flytta oss till de platser där vi förut har bott, ta de gamla tingen i handen på nytt, förvåna oss över hur litet allting är (det var så stort förr!) – vi är vuxna nu, det är vi som är stora. Men i en dimension kan vi aldrig fritt röra oss, vi kan icke ändra tidens riktning. Tiden löper obönhörligt i en enda riktning, framåt, vi kommer aldrig tillbaka till en händelse som har hänt. Utan barmhärtighet går vår tid, med oss som fångar inne i tiden, fram emot gränsen för vår tid på jorden. När vi på allvar upplever detta mycket enkla förhållande, då upplever vi dödens tyranni. Detta tyranni bryter inte in över oss långt där borta, på dödsdagen, utan vi smakar dödens herravälde nu, i tidens obönhörliga rörelse åt ett enda håll. Det är det första.

För det andra. I den förgångna tiden, som vi aldrig kommer tillbaka till, hur gärna vi än vill, ligger våra handlingar och – ännu värre – våra försummelser, alla de tillfällen då vi inte handlade. Ingenting kan göras o gjort. Ingenting kan repareras. Det som skedde (eller icke skedde) i dessa förgångna ögonblick, det fortsätter att verka i andra människors liv utan att vi kan göra någonting åt det. Vi minns en annan människas ansikte, hur glädjen slocknade i blicken, vi skulle vilja utplåna vår handling den gången och tända glädjen i stället – men för sent: tiden går bara åt ett håll, framåt. När vi på allvar upplever detta mycket enkla förhållande, då upplever vi skuldens tyranni.

Till det mest förödande med skulden hör de felhandlingar den föder. Vi betar oss som om vi ändå kunde ställa tillrätta. Föräldrar som av sin skuld drivs att ständigt hålla på med att beskydda sina barn, barn som gör på ett liknande sätt med föräldrar som de en gång svek – de reparerar inte skadan. Vad vi kan göra, verkligen göra, det är att rikta blicken framåt och laga att vi inte i nya situationer handlar lika illa som i det förgångna. Det kan vi göra, ty framåt är tiden öppen. Bakåt är den stängd, obevekligt stängd.

Detta betyder, tillsammansaget, att vi lever som fångar – för att tala det gamla språket – »fångar under synd och död«. Vad är då »evangelium om Guds rike«?

Evangelium är, att Gud är Herre där vi inte är herrar. Han har hand om de makter som vi inte kan styra. Och här är det viktigt att, enligt Jesu ord, makten över skulden och samvetet är en större makt än makten över ohälsan och kroppen. Om vi vore totalt fria från all skuld, då kunde vi med lätthet dö. Det är ett djupt nytestamentligt ord, detta: »Dödens udd är synden och syndens makt kommer av lagen«, av fordringarna, av kraven runt omkring oss (1 Kor. 15:56).

Vad säger då evangeliet till en människa som idag, med nedslående resultat, ser tillbaka på sitt liv. Det säger så här: »Du vet väl, att de skador som träffade dig under livets lopp, dem tog Gud hand om, han gjorde något gott av det. Gud är på samma sätt Herre över de människor, som du har skadat, han följer dem dag för dag. Han kan läka där du inte kan läka. Det är hans sak att reparera skadorna, det är inte din sak. Till dig säger Gud något annat: 'Dina synder förlåtas dig. Res dig upp! Gå in i framtiden, som en syndare med borttagen skuld!'«

Säkert är att om vi kunde ta detta åt oss, då skulle vi bli fria till att tjäna medmänniskorna och vårt liv skulle bli ett liv fyllt av välsignelse för andra. Varför är det så svårt att ta emot förlåtelsens evangelium?

Nu kommer vi till Lagen; »syndens makt kommer av lagen«. Och därmed är vi framme vid den tredje delen, om gudstjänst och om meningen med gudstjänst.

Vi kan med vår personlighet införliva de ideal som vi möter och som vi bejakar. Vi kan öva oss, träna in nya livsmönster. Allt detta innebär, på något sätt, att vi formar oss själva efter vissa fordringar eller »värderingar«, som vi säger nuförtiden. På det bibliska språket heter det, att allt sådant är Lagen, det är »gärningar« som vi ska utföra. Sådant kan vi införliva med vår person. Men vi kan aldrig införliva evangeliet om förlåtelsen med vår personlighet. Så länge vi lever förblir evangeliet ett främmande, ofattbart ord, som handlar om ett annat rike än jorden, ett ord som ständigt på nytt måste tillsägas, skänkas åt oss. Därför finns det gudstjänst, upprepad gudstjänst med samma texter, återvändande kyrkoår, omigen »advent«, ankomst. Där står en härold med en text: Tänk om! Tänk bort från lagen och hör evangelium! Du är fri, du är utan skuld genom Guds förlåtelse, du kan leva!

Intill världens undergång kommer evangeliet att förkunnas på detta sätt. För tusentals år sen sökte sig människorna, med ett gammalt språk, in i gudstjänsten och ropade: »Vi äro kvalda av våra fiender, synden och döden. Herre, förbarma dig!« Idag kommer vi, med ett alldeles annat språk, men egentligen med samma rop; »Befria oss! Tag bort vårt mörker! Besök vårt hjärta, giv oss mod!«

Nu är predikan nära slutet. När vi i andra delen tänkte på vår mänskliga tillvaro i nuet, hur vi är instängda i tiden som ständigt rusar framåt, hur vi är oförmögna att reparera skadorna i det förflutna, då fylldes minnet med olika innehåll hos var och en av oss. Var och en återvände, för hundra gången kanske, till sitt liv. Bredvid i bänken satt en annan människa; i hennes inre steg ett helt annat liv upp, hennes liv, med andra händelser och annan skuld. Det som då skedde i vårt inre, det är just vad

som åsyftas med syndabekännelsen vid altaret, denna rad av ord som vi sällan riktigt lyssnar till. Om nu det, som borde ha skett i oss under altartjänsten, i stället har skett här under predikan, då är det också på sin plats att predikan får sluta med ett altarord, ett ljust och upprättande altarord, som nästan aldrig brukar bli uttalat från predikstolen: »Begär du av uppriktigt hjärta dina synders förlåtelse för Jesu Kristi skull, så är ock, i kraft av Guds ord och löfte, fast och visst, att Gud av nåd förlåter dig alla synder. Och denna dina synders förlåtelse tillsäger jag dig, på vår Herres Jesu Kristi befallning, i Guds, Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.«